

լիս և բթացնում երեխայոց, նա չէ էլ բարեհա-
ճում դասագրքի մուծ և անհասկանալի խոս-
քերը ու բառերը բացատրել և պարզաբանել:
Թուրքաբանութեան ուսուցիչն էլ ստիպում է խեղճ
երեխայոց և ստուշներին դասագրքից խնդիրը
բառ առ բառ արտագրել տետրակի վրա և յետոյ
տակը խնդիրը լուծել... Երեխի, սա էլ նոր մեթո-
դա է... Չեմ կարծում, որ թուրքաբանութեան պ.
ուսուցիչը յանձն առած լինի թուրքաբանութեան
դասերի հետ գեղարվեստական և վայելչագրու-
թեան դասերն էլ աւանդել: Ձեռագործութիւնը
ևս մեր ուսումնարանում դանդաղ է առաջ գնում
և այդ աւելի հոգաբարձութեան մեղն է, քան թէ
վարժուհու, որովհետև վարժուհին տասը ձեռք
պէտք է ունենայ, որ 90 աշակերտուհու հետ
պարապէ, այն էլ օրական երկու ժամ: Մինչև
խեղճը մէկի կարը սկսէ և միւսի վատ գործածը
քանդէ, օրը միտնում է, զանգը տալիս են և դասը
վերջանում է: Ձեռագործութեան վարժուհին չա-
բաթներով պարապ է թողնում երեխայոց, որով-
հետև չէ կարողանում հասցնել: Ինչու հոգա-
բարձութիւնը չէ հոգում այս մասին, միթէ նա
չէ տեսնում այդ անկարգութիւնը, չէ լսում ծը-
նողաց իրաւացի տրտուհիքը...

Չ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննայի թատրոնի հրդեհը, որտեղ սպանվել
են 900 մարդ, այն աստիճան սարսափելի երևոյթ
է որ մարդը ակամայ մտածում է թէ որքան
զգուշ պէտք է լինել այդ տեսակ մեծ ժողովա-
բաններում, ինչպէս թատրոնները և ցերեկերը:
Լրագիրները հաղորդում են, որ Վիեննայի թատ-
րոնի բոլոր դռները դէպի ներս էին բացվում և
ոչ դէպի դուրսը, այնպէս որ վտանգի ժամանակ
ժողովուրդը անկարող էր փրկվել: Մասնաւոր
վտանգաւոր են այնպիսի շինութիւնները, ինչպէս
ցերեկերը, որտեղ, ինչպէս օրինակ մեր Թիֆլիսի
ցերեկում, ընդամենը մի դուռ կայ: Դրա վրա
մեր տեղային վարչութիւնը պէտք է ուղարկու-
թիւն դարձնել: Երբ որ այդ տեսակ շինութեան
մէջ վտանգ է յայտնվում, կամ միայն լուր է տա-
րածվում թէ կրակ կայ, ժողովուրդը ելք չունե-
նալով ցերեկից կամ թատրոնից, դաշնաբար սկը-
սում է մին միւսին կոտորել: Այդ տեսակ դե-
պուսաներում ամենակրթված մարդը յայտնվում
է որ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մի գազան: Մասնա-
ւոր ցերեկը, որ փայտից է շինված և որտեղ
հաւաքվում է հազար, երկու հազար հոգի, պէտք
է ոչ թէ մէկ, այլ ինչքան վեց լայն դռներ ունե-
նար:

Ստացանք Կ. Պոլսից պ. Կարապետ Կիւլպէն-
կեանից 20 թուրք պ. Բիւրքեմանին հասցնելու

—Աստուծոյ օգնութեանը ապակիներ մինչ պար-
տաւոր ենք, բայց պէտք է մտածել, որ մեր թըշ-
նամներն էլ Աստուած ունեն:

—Նրանց առաջնորդում է սատանան, իսկ ճըշ-
մարիտ Աստուածը երեսը դարձնում է անհաստ-
ներից:

—Երբեմն սատանան աւելի գործ է կատարում,
ինչպէս այսօր Մեր առաջապահ զօրքերը բոլորը
ջարդվեցան:

—Իրանով Աստուած կամեցաւ մի փոքրիկ խը-
բատ տալ մեզ:

—Ինչու չէք ասում մի մեծ խրատ:

Տեսնութեան մուայը դարձեալ անցաւ խանի
սարսափելի դէմքի վրա և նա զայրացած կերպով
պատասխանեց.

—Վէրի, դու միշտ սովորութիւն ունէիր խա-
խուսել, սիրտ տալ ինձ, իսկ այսօր թնչ է պատա-
հել քեզ հետ. քո բոլոր խօսքերը յուսահատական
են:

—Այսօր ես ցանկութեան չունեմ ձեզ չողոր-
դելու. եթէ խօսում եմ ձերարտութիւնը, այդ
առաջ է դալիս իմ դէպի ձեզ ունեցած հաւատար-
մութիւնից:

—Այդ հաւատարմութիւն չէ, վէրի, դու ցան-
կանում ես անպատուութեամբ արտաստելով իմ
օտը, ասաց նա բաւական զգացված կերպով:—
Լսիր իմ վերջին խօսքը. առանց Աստուծոյ կամելի
այնչ չէ կատարվում. եթէ հասել է իմ իշխանու-
թեան վախճանը, կը լինի այն. ինչ որ վճել է
Նախահաճութեանը: Իսկ եթէ դեռ ես Ամենա-
կալի տը պիտի հովանաւորեմ իմ իշխանութեանը,
այն ժամանակ, եթէ երկուքի տառերի թիւով զօ-
քեր ես գալու լինեն մեզ վրա, գարնան մեր գըլ-

նրա Անիի աւերակների ժողովածուի համար:
Փողը կը հասցնէր հասցէի հետ միասին, որ-
պէս զի ժողովածուն ուղարկվի ուր հարկն է:

Երեկ ուղարկեցինք Թիֆլիսի աւերական բան-
կի միջոցով 400 թուրք (ժուրնալ դ'Օրիան) լրագիրն:
Ուրեմն մեզ մօտ եղած 908 թուրք
15 կօպ. գումարից մնում է այժմ 508 թուրք
15 կօպէկ:

Մեզ խնդրում են յայտնել հետեւեալը. «Հայոց
Բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը ծանու-
ցանում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ
որքեր ուր ստորագրվել են ընկերութեան անդամ
և դրամը վճարել են, այն տեղերից կարող են
ստանալ կանոնաւոր անդորրագիր, իսկ որոնք
նոյնների 15-ին ընդհանուր ժողովի նստի ժա-
մանակ ստորագրվել են պ. Գեորգ Հէջուրեանցի
մօտ, նրանք կարող են անդորրագիր ստանալ պ.
Լ. Դատուրեանցի խանութում: Խորհուրդը խնդ-
րում է նոյնպէս, որ անդամները բարեհաճեն չու-
նով ստանալ անդորրագիրները, որպէս զի կարող լի-
նեն նրանց ցոյց տալ ընդհանուր ժողովը մտնելու
ժամանակ, որ տեղի կունենայ մի քանի օրից
յետոյ: Իսկ այսուհետև անդամացութեան ստո-
րագրութիւնը, անդորրագիրները հատուցմամբ, ըն-
դունվում է 1. Խորհրդի անդամների մօտ, այն է
պ. պ. Անանովի, Գեորգի Գ. Տէր-Ասատուրովի,
Ե. Զիթաւովի, Ա. Մանթաշեւի, Ն. Խօսրօսովի,
Ա. Մէլիք-Աղաբեանցի, Ն. Աթաբեկովի, Բ. Նա-
ւասարդեանի և Գ. Սունդուկեանցի մօտ, 2. Կենտ-
րոնական գրասենյակում, 3. Կովկասեան
գրասենյակում, 4. Ե. Դատուրեանցի խանու-
թում, 5. Առեւտրական բանկում և 6. Փոխադարձ
կրեդիտի վարչութիւնում: Այս օրերս կը սկսվեն
հրատարակվել ընկերութեան անդամների անուն-
ները»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ

Գեկտեմբերի 6-ին ամերիկական կօնգրէ-
սի մէջ կարդայեցաւ Միացեալ Նահանգ-
ների նախագահ Արտերի Հրովարտակը,
որի առաջին խօսքերը երկրին պատահած
դժբաղդութեան են վերաբերում: Եթէ այդ
չը լինէր, գործերի դրութիւնը կատարելա-
պէս բաւականացուցիչ կը լինէր: Ժողովու-
րական բարօրութիւնը արագ զարգանում
է: Միացեալ Նահանգների յարաբերութիւն-
ները օտար պետութիւնների հետ շատ

խից մի մազ անգամ չի պակսի: Մենք պիտի ընդ-
դիմանանք մինչև վերջին շունչը, կամ կազատենք
մեր բերքը, կամ նա մեր գերեզմանը կը դառ-
նայ...

—Վերջինը աւելի հաւանական է...

—Թող այդպէս լինի:

Երկուսի մէջ ես տիրեց մի խորհրդաւոր լու-
թիւն: Դա վտանգաւոր հիւանդի և բժշկի մէջ
տիրող լուծեան նմանութիւնն ունէր, երբ վեր-
ջինը սկսում է մտածել, թէ ինչ դարման պէտք
էր տանել նրա ցաւերին:

—Դուք յայտնեցիք ձեր վերջին խօսքը, խան,
ասաց վէրը ծանր կերպով, — բայց խիղճս հան-
գատացնելու համար, թող տուեցէք ինձ ես յայտ-
նել իմ վերջին խօսքը:

Խանը ոչինչ չը պատասխանեց: Վէրը չարու-
նակեց.

—Ամբողջ Ղափանը ապստամբված է մեր դէմ:
Մենք կենում ենք չղապտտող կրակի և սրերի
մէջ: Հալիճորդի ծերունի Մէլիք-Փարսադանը, որ
երկաթի սիրտ ունի, իսկ զայլ խիղճ, իր փեսայ
տէր Աւետիքի հետ առաջնորդում են տեղային
ապստամբներին: Ամբողջ Գենուալը ապստամբված
է. կըդատաւորեց Ստեփաննոս իշխանը, որ սատա-
նայի խեղճ ծանի և Բուստէմի քաջութիւն, կալերցի
Պապ զօրավարի հետ առաջնորդում են տեղային
ապստամբներին: Ամբողջ Զաւադը ապստամբ-
ված է. խորճորդի Թուրա իշխանը, որ փղի ուժ
ունի և աւելի սիրտ, իր ազգային մէլիք Նու-
բաբի հետ առաջնորդում են տեղային ազա-
տամբներին: Ամբողջ Սիւխանը ապստամբված է.
բայկեզօրեցի Բայիզադ իշխանը, — այդ սարսա-
փելի հակառակ, որ իբրեւ չը ստացաւ մեր Դա-

լաւ են: Գարֆիլդի յիշատակը յաւիտեան
կը մնայ ամերիկացիների սրտերի մէջ և
այդ ծանր կորուստի պատճառով միւս ժո-
ղովրդների ստացած համակրութեան ա-
պացոյցները դրաւական կը լինեն միջադ-
գային հաստատ բարեփոխութեան և մարդ-
կութեան միաբանութեան համար: Երբեք
Միացեալ Նահանգների և Անգլիայի բա-
րեկամական յարաբերութիւնները այդքան
պարզ չեն երևացել, ինչպէս այդ դէպքում:
Երկուսուսին մէջ անգլիական զբոջակին առ-
բած պատիւը շնորհակալութեան արգա-
սիք էր Անգլիայի արտայայտած զգացմունք-
ների համար: Երկուսուսին տօնին Ֆրան-
սիայի հաւատարմատարների ներկայու-
թիւնը ամրացրեց Ամերիկայի բարեկամու-
թիւնը այդ երկրի հետ: Թէպէտ փարիզի
դրամական կօնգրէներին ցանկալի հետե-
ւանքներ չունեցաւ, բայց այնու ամենայնիւ
նա շատ օգտուէտ էր, որովհետեւ այդ
առարկայի մասին մտքերի փոփոխութիւն
կայացաւ: Կօնգրէներին եկող տարի նո-
րից կը սկսվի փարիզի էլէկտրական հան-
դիսի ժամանակ ամերիկացիք աջողութիւն
ունեցան: Գերմանիայից լավող զանգաւանե-
րը այն անձանց կողմից, որոնք ընդունել
են ամերիկական հպատակութիւն, իրակա-
նապէս վերջացան այն ժամանակից, երբ
գերմանական կառավարութիւնը համաձայ-
նեց Միացեալ Նահանգների կառավարու-
թեան հայեացքների հետ: Ցանկալի է վե-
րահաստատել բարեկամական յարաբերու-
թիւնները Բուսաթաւանի հետ, ապահովելով
այդ երկրից այցելող ամերիկական խաղաղ
ճանապարհորդների պաշտպանութիւնը, մա-
նաւանդ հրէաների վիճակը, որոնց հետ
վարմունքը առիթ տուեց Միացեալ Նա-
հանգների կառավարութեանը մի քանի
բողոքներ ներկայացնել: Բուսիսիայի և Սեր-
բիայի հետ դաշնագիրներ են կապված:
Կառավարութիւնը սրտանց ցանկանում է,
որ դադարի պատերազմը Չիլի, Բօլիւիայի
և Պերուի մէջ, որովհետեւ այդ պատերազմը
փնտսակար է Միացեալ Նահանգների շահե-
րի համար և կորստաբեր խաղաղ և ազատ
քաղաքակրթութեան համար: Կառավարու-
թիւնը, ի նկատի ունենալով, որ զիպոմա-

—Իմա կասեմ, թէ քնն են անում այդ բա-
բարոյները, առաջ տարու ծերունի վէրը:—
Կոտորում են անգործ կերպով, առանց խորա-

տիական յարաբերութիւնները միմիայնա-
նապահների վիշտորութեամբ վերջը ան-
բաւականութիւններ են ծագեցնում, յի-
շեալ իւրաքանչիւր հանրապետութեանը ա-
ռանձին հաւատարմատար ուղարկեց այն-
պիսի հրահանգներով, որոնք յոյս են տա-
լիս խաղաղութեան վերականգնելու համար:
Նախագահը պնդում է, որ զօրքերի թիւը
աւելացնելի 30,000 զինուորներով և վերա-
նորոգելի նաւատորմը, որ անհրաժեշտ է
Միացեալ Նահանգների շահերի, առեւտրի
և ժողովրդական պատուի պաշտպանութեան
համար: Նախագահը խորհուրդ է տալիս
տեղացիների հետ յարաբերութիւններ ու-
նենալու ժամանակ հետեւել քաղաքակր-
թութեան սկզբունքներին: Նախագահը իր
հրովարտակը վերջացնում է հետեւալ խօս-
քերով. «Շատ լաւ հասկանալով այն պա-
տասխանատուութիւնը, որ անսպասելի կեր-
պով ինձ վրա դրվեցաւ, ես մշտապէս կաշ-
խատեմ օգնել ձեզ այնպիսի միջոցներ զոր-
ծադրել և այնպիսի կարգադրութիւններ
անել, որոնց նպատակն է մեր հայրենիքի
փառքը և մեր ժողովրդի օգուտը և բա-
րօրութիւնը»:

Գիտօի դատաւարական գործի մասին
դատարանի նիստերից մէկի ժամանակ յան-
ցաւորին հարցրին. «Դուք մտաւորապէս
առեղջ էք:—Ես էկապերտ չեմ, պատաս-
խանեց Գիտօ, թող այդ հարցը էկապերտ-
ները վճեն: Դատարանը կամենում էր ան-
պատճառ Գիտօի կարծիքը իմանալ այդ
հարցի մասին, բայց Գիտօ բարկացաւ և
ոչինչ չը պատասխանեց: Գիտօին հարցրին,
արդեօք ճշմարիտ է, որ յուլիսի 1-ին զի-
շերով նա պահում էր Գարֆիլդի ճանա-
պարհը: Գիտօն անկապարտեց, թէ ինքը
ինչ էր անում մինչև այն օրակէն, երբ հան-
գուցեալ նախագահը և միմիայն Բլեն դուրս
եկան վերջինի տանից: «Նրանք գնում էին
ձեռք ձեռքի տուած, միմեանց կպած, ինչ-
պէս երկու ընկերուհի աշակերտուհիներ:
Շատ լաւ էր նրանց վրա նայել: Այդ հան-
գամանքը աւելի էլ հաստատեց իմ համոզ-
մունքը, որ Գարֆիլդ անձնատուր է եղել
Բլենին»: Այնուհետեւ հարցրին էկապերտ-
ներին: Նրանցից մէկը Գիտօին խելագար

թիւն դնելու սեռի և հասակի Կնիկների փորձը
պատում են, և տղաներին դուրս հանելով, ցոյց
են իրանց նիզակների ծայրին: Երբեմն ալիքը ներ-
կում են իր արիւնով: Գենուալի գաւառում ոչնչ-
չացրել են Վահրապաւայ, Բաղաբար, Գոմերանց,
Թօս, Թաղաւէր, Աբիս (Ապկէս), Զուար, Լիճ
Թիւրքաբանակ գիւղերը: Լեւիազի ձորի բոլոր թիւք
բնակիչները ոչնչացրած են. մի փոքրիկ ժող-
ովայն փախել է դէպի Օրդուար: Դափանի գա-
ւառում բնակվող են արեւ կաց և Բիս գիւղերը:
Բարգիւշադի գաւառում բնակվող են արեւ Զափ-
նիւր: Սիւխանի կողմերում բնակվող են արեւ
Քուրթլար աւանը և Աթէշը: Իսկ այդ բոլորը
դուրս գործի սկիզբն է:

—Ամեն տեղ, ինչու գտնում են, յափառվում
են: Զաւադուրի Խուստուրի կողմած լեռների վրա-
յից Թուրա իշխանը թալանել է տուել Յաթալ-
խանի 2000 ոչխարներ, սպանել են նա 12
հովիւներին: Միսիթար սպարապետը և տէր Աւե-
տիքը, Ղազան-Գօլու կողմած լեռների վրա, կո-
տորել են թուրքմէնների մի քանի խաչնաթ-
ցիկներ, թալանել են նրանցից 6300 ոչխար և
430 այլ անասուններ: Կաղբելու լեռների վրա
նրանք զարկեցին թուրքմէնների մի այլ ցեղ և
թալանեցին 900 անասուններ: Աւանգալի լեռնե-
րի վրայից թալանել են կաց աւանի Միլայ-Սա-
լի իշխանի գեղեցիկ նժայգիների երամակը:

Բայց խաչար, պատերազմող զանգերից, բնի
մանր, առաջակային խաւերը, ցրված զանգեր
տեղերում, սարսափելի յափշտակութիւններ և
գործում կրճատելի անասուններում բոյն է գրել
վաղորդապետեցի Թուրքիւն ամենաւերջ իր
խաւաքով: Որոշանայ անասուններում բոյն են գրել

յայտնեց, միւսն ասաց, որ, մի քանի տարի ճանաչելով Գիտօրին, նրան միշտ համարել է առողջ դատողութեանը զուրկ մարդ, բայց չէ կարող պնդել, որ նա կատարելապէս խելագար է: Սկզբից յայտնեց, որ իր խնդիրքի համեմատ վկայ է կանչված այժմեան նախագահ Արտեր:

ՅԻՆԱՍԻԱ

Պատգամաւորների ժողովի մէջ երկու նոր մինիստրութիւնների համար կրեդիտի հարցը քննելու ժամանակ կարգադրեցաւ պարլամենտական մասնաժողովի զեկուցումը, որ պախարակում էր նոր հիմնարկութիւնների որոշումը առանց պարլամենտի գիտութեան: Գամբետտա այդ տարիքով մի փոքր ճառարտասանեց: «Ֆեդերալիստները ցանկանում են սահմանափակել կենտրոնական իշխանութեան իրաւունքները և ֆրանսիական մանր մասերի բաժանել: Բայց ես և իմ կուսակցութիւնը միշտ հակառակ կը լինենք այդպիսի դադափարներին: Ով որ չէ ցանկանում, որ այժմեան մինիստրութիւնը հաստատվի, թող բացարձակ գործէ: Զէ կարելի չը ցաւել զեկուցանողի մոլեթ մտքերի պատճառով: Պատգամաւորների ժողովը կարող է քննադատել նոր հիմնարկութիւնները, բայց չէ կարող փոքրացնել հանրապետութեան նախագահի իրաւունքները: Ճշմարիտ է զեկուցանողը խօսում է ապագայի մասին, բայց նա խորամանկութիւն է անում: Պատգամաւորների ժողովը պէտք է ուղղակի յայտնէ, արդեօք համաձայն է թէ ոչ կրեդիտ օրոշել նոր մինիստրութիւնների համար: Մասնաժողովի նախագահ և զեկուցանող Բիբո այնպիսի աշողութեամբ պատասխանեց առաջին մինիստրին, որ արժանացաւ պատգամաւորների ամբողջ ժողովի ծափահարութիւններին: Այդ հանգամանքը բարկացրեց Գամբետտային: «Մասնաժողովը, ասաց Բիբո, նոր մինիստրութիւնների մասին հրամանին միմիայն քաղաքական նշանակութիւն տուեց և չի մերժի հարկաւոր կրեդիտը, թէպէտ նրանց միապետական շքեղութիւն է համարում: Այդ մինիստրութիւնների մասին դատելու համար, մաս-

նաժովը կը սպասի նրանց գործքերի հետեւանքներին: Մասնաժողովը միայն հարցնում է, արդեօք կարելի է երկու մինիստրութիւններ հիմնել միմիայն կառավարութեան հրամանով: Ուրիշ ոչ մի երկրում այդ թոյլ տուած չէ: Գերմանիայի մէջ իշխան Բիսմարկի փորձեց նոր մինիստրութիւն հիմնել Ֆրանսական օրէնքի օգնութիւնով, բայց ազատամիտները անխնայ քննադատեցին այդ օրէնքը: Մի և նոյնը կատարվեցաւ իտալիայի մէջ: Անհրաժեշտ է պատգամաւորների ժողովի և կառավարութեան ուշադրութիւնը դարձնել այս նշանաւոր հարցի վրա: Բայց եթէ ժողովը ուրիշ կերպ չը կարողանար բողոքել, եթէ ոչ մինիստրութեանը իշխանութեանը զրկելով, նրա ազատութիւնը չափազանց սահմանափակված կը լինէր: Գամբետտա պատասխանեց. «Հանրապետութեան նախագահը իրաւունք ունէր նոր մինիստրութիւններ նշանակել, ինչպէս պատգամաւորների ժողովն էլ իրաւունք ունի կրեդիտ չը բանալ: Կառավարութիւնը պատրաստ է հպատակվել պատգամաւորների ժողովի կամքին, միայն թէ նա ուղղակի յայտնվի: Կառավարութիւնը կարող է համապատասխան օրինագիծ առաջարկել և մինիստրութիւնները ուրիշ ժամանակ հիմնել: Միթէ մասնաժողովը չէ կարող յետ առնել իր յայտնած կարծիքը: Մասնաժողովը, պատասխանեց Բիբո, ոչինչ չունի յետ առնելու, որովհետեւ նա ոչինչ չէ առաջարկել: Այստեղ միայն քաղաքական կերպով մտքերի փոխանակութիւն է կատարվում պատգամաւորների ժողովի և կառավարութեան մէջ:» Հարցը քուէարկելուց յետոյ կրեդիտը հաստատվեցաւ 380 ձայների մեծամասնութեամբ 103-ի դէմ:»

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԻՍԻԱՅԻՑ

Կ. Պոլսի, 23 նոյեմբերի

Պատրիարքական տաղանայը կը շարունակի Շաբաթ մէ որ պատրիարքը հրաժարական խնդրած է և Ազգ. ժողովը առկա չը գումարուեցաւ որոշում տալու համար: Զարմանալի պիտի թուի այս, եթէ չը գիտնաք թէ որչափ կնճառտ է այս հրաժարականի հարցը, և թէ Ազգ. ժողովը որչափ բաժանեալ է իր մէջ այս խնդրոյն մասին, աւելութեամբ, այդ կը նշանակէ խաբէ իրան, և խաբելով կորստեան մատնել: Թշնամին անհամեմատ զորաւոր է մեզանից: Մեր գործերը նրանց առջևից այնպէս էին փախչում, որպէս աշնան ցամաք տերևները կատաղի մերկիկ առջևից: Այդ թշնամիները, որ արձակուում են մեզ վրա, մեզանից են խլել: Մեր զենքը գործ են դնում մեր դէմ:—Իսկ այդ աներկիւղ, անձնանուէր և ճարպիկ զինուորներին կառավարում է, որպէս ընդհանուր հրամանատար, մի հմուտ, փորձառու և հաստատաւոր մարդ, որպիսին է Միխիթար սպարապետը:

—Ես առանց կեղծելու, առանց չափազանցութեան հաղորդեցի ձեզ այն բոլոր տեղեկութիւնները, ինչ որ մեծ աշխատութեամբ ձեռք էի բերել թշնամու գործողութիւնների վերաբերութեամբ: Այժմ մնում է ինձ բացատրել մեր պաշարված բերդի գրութիւնը: Զեզ յայտնի է, որ երեք ճանապարհով միայն կարելի է մօտենալ մեր բերդին. առաջինը Գեղվայ գետի ձորամիջով, իսկ երկրորդը և երրորդը՝ Հալիճոյ գետի ստորին և երկրորդը կազմերից:—Այդ երեք ճանապարհները բռնված են թշնամու զօրքերով: Բայնիդուր իշխանը, Մէլիք-Փարսադանը և Ալի-Քանդուր գնդապետը բռնել են Գեղվայ գետի անցքը: Միխիթար սպարապետը բռնել է Հալիճոյ գետի վերին անցքը: Մենք զբաղվում ենք քարէ արկով մէջ. ոչ մի կազմից փախուտի ճանապարհ չունենք:

Վէլիբը վերջապէս իր զեկուցումը: Խանը կամ բողոքովն չէ լսում, կամ եթէ լսում էր, գոտաբանում էր հաւատալ իր ականջներին: Նա երե-

ւանքան բաժանեալ, որ երբ ժողովի անհնար պիտի ըլլայ իրեն անմիջական որոշում տալ. անոր համար երեսփոխանք աւելի լաւ սեպեցին որ նախ մէջերին զանազան հարցերու: Նկատմամբ համաձայնութիւն մը գոյացնեն և ապա ժողովին, որպէս զի որոշում տան ալ դիւրին ըլլայ:—Որոշելու դժուար կէտը սա է, արդեօք և պէտք է սպասել որ կառավարութիւնը նախ իր պատասխանը տայ հրաժարականի մասին և վերջը Ազգ. ժողովը իր որոշումը հաղորդէ հրաժարականի մասին:—Այս վերջի կարծեաց պաշտպաններն կըսեն թէ ազգն է որ նախ կընտրէ պատրիարքը և ապա կառավարութիւնը կը վաւերացնէ այդ ընտրութիւնը. ուրեմն նախ ազգին անկէ հրաժարականն ալ ընդունել կամ մերժել: Մանաւանդ որ Բ. Գուռն ալ անշուշտ որոշում մը տալու համար պիտի ուզէ մեր Ազգ. ժողովոյ կարծիքն զիտնալ: Իսկ հակառակ համոզում ունեցողները կըսեն. եթէ պատրիարքը իր հրաժարականը միայն ազգին խրկած ըլլար, խնդիրը չառ պարզ կըլլար, բայց քանի որ մի և նոյն ժամանակ կառավարութեան ալ խրկած է, խնդիրը ուրիշ կերպ կըլլայ: Եթէ Ազգ. ժողովը մերժէ հրաժարականը, բայց կառավարութիւնը ընդունի, այն ատեն ինչ պիտի ընենք. տեղի պիտի տանք. եթէ տեղի տանք, ազգին ազդեցութիւնը շատ պակասած կըլլայ Գրան մօտ. պնդեմք պիտի, կառավարութեան հետ վէճ պիտի ծագի և հետեւութիւնը ամեն կերպով մնաստկար պիտի ըլլայ ազգին: Իսկ եթէ յանկարծ հակառակ պարագան պատահի, Ազգ. ժողովը Ներսէս սրբազանի հրաժարիլը օգտակար դառն, և Բ. Գուռն այդ հրաժարականը մերժէ, այն ատեն ազգը ինքնին պստիկ մնացած պիտի ըլլայ, և Ներսէս սրբազան ալ ամենին չը պիտի ուզէ պատրիարք ըլլալ: Հետեւաբար կըսեն, քանի որ այս խնդիրը կառավարութեան որոշմանց հետ սերտ յարաբերութիւն ունի, հարկ անհրաժեշտ է նախ կառավարութեան կարծիքը գիտնալ:—Մինչև այս առաւօտ այնպէս կը կարծուի որ արդարութեան գործոց նախարար ձևվաթ բաշան պաշտօնապէս չէ ներկայացուցած նախարարաց ժողովին պատրիարքի պատճառաբանեալ հրաժարութեանը:

Ազգ. ժողովոյ զեկուցանողը շարաթ օրէ դուրսեցան կարծիք մը գոյացնելու համար. կարծիքը գոյացուցեր են և մեր ստացած տեղեկութիւնը սա է:—Ազգ. ժողովը ինչպե՞ս կամ երեքշաբթի օրը գումարի. ժողովը որոշէ պատգամաւորութիւն մը ընտրել որ Բ. Գրան ներկայանայ և յայտարարէ թէ հայ ազգը զո՞ւ է Ներսէս պատրիարքին և հայ ազգը համոզուած է նախ՝ որ պատրիարքը երբեք օսմանեան տէրութեան շահուց հակառակ չէ գործած, վասն զի աւելայն չէր կարող, որ հայը, իր կարծիքով, ստոր, անարգ և երկչոտ հայը, կարող էր այն հրաշքները գործել, ինչ որ պատում էր (ցնդած) վէլիբը: Վէլիբի խօսքերը փոխանակ մեղմացնելու, աւելի խստացրին նրա յամառութիւնը: Նա ասաց.

—Եթէ երկինքն էլ փուլ գալու լինի իմ վրա, եթէ դժոխքի բոլոր չար ոգիները իրանց զենքերը իմ դէմ դարձնելու լինեն, ես դարձեալ անձնատուր չեմ լինի:

—Բոլորովին հաւատում եմ, պատասխանեց վէլիբը սառնութեամբ. —դուք անձնատուր չէք լինի: Բայց առաւօտեան, երբ թշնամին կը կատարէ ինչ առաջին յարձակումը, ձեռք գորապետները իրանց ձեռքով կը բաց անեն բերդի դռները թշնամու առջև:

—Երբ որ իմ գորապետները այս աստիճան ցած կը լինեն, ինձ կը մնայ այնուհետև մի բան անել. —այդ ամբողջ կը թաչի օդի մէջ... Ես թոյլ չեմ տայ, որ իմ կնիկները, իմ զուակները ընկնեն անհաւատների ձեռքը:

Վէլիբը ոչինչ չը պատասխանեց: Նա գիտէր, որ ամբողջ ներքնայարկերում դրած էին հարկաւոր տօպրակներ, լցած զաւօղով: Մի փոքրիկ կայծ բռնական էր, որ կտառովէր խանի բաղձանքը: Խանը վեր կացաւ. վեր կացաւ և վէլիբը: Նրա դէմը սաստիկ զայրացած էր, բայց զսպելով իր խորին վրդովմունքը, մի ժամանակ անսովոր մեղմութեամբ դարձաւ գեղի վէլիբը, ասելով.

—Ես ձեզանից մի բան եմ խնդրում, վէլիբ, թոյլ տուեցէ ինձ կարգադրել գործը այնպէս, որպէս ինքս ցանկանում եմ: Զեր կարծիքը, ձեր համոզմունքը ձեզ համար պահեցէ: Ես ձեզանից

հայ ազգը իր և օսմանեան տէրութեան շահերն իրարմէ տարբեր չը դիտեր, ուստի ժողովը կառավարութիւնն էր խնդրէ որ պատրիարքի հրաժարականը մերժէ, և հաճի վերջ տալ այն զանգառանաց, զոր պատրիարքը կը ներկայացնէ:—

Ամենէն աւելի հաւանական է որ այս որոշումը ընդունելի ըլլայ ժողովին. թէպէտ մաս մը կայ, որ պատրիարքի հրաժարականը ինչ որ ալ ըլլայ ընդունել և տեղապահ մը կարգել, կանոնաւոր պատասխանատու վարչութիւն մը ընտրել և ասով ազգը իր գործերը իր ձեռքովը տեսած կըլլայ, մինչև որ Բ. Գրան հետ յարաբերութիւնը լաւանան, Այս առաջարկութիւնն ալ բաւական համամիտներ ունի:

Հրաժարականի խնդրոյն վրայ մեր թերթերը կարեն յօդուածներ չունեն. սովորական եղած քանի մը բացատրութիւնք կը գործածուին:—Լէվանթ, Սթամպուլ, Ֆարքիշ կը գրեն, բայց բարձր տեսակետներով:—Թիւրք թերթերը կը յայտարարեն թէ պատրիարքները զեպանաց հետ ո և է յարաբերութիւն պէտք չէ ունենան, որով կուզեն հասկցնել թէ Ներսէս պատրիարք մեղապարտ է այնպէս ընելուն և թէ ապագային մէջ ով ալ ըլլայ պատրիարք, այլ ևս զեպանաց հետ յարաբերութիւն հաստատել զգուշանալու են:

Հայկակ

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴԵՐՈՒԹՅՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 դեկտեմբերի: Լրագիրները դեկտեմբերի 8-ից հաղորդում են. Պետական խորհրդին ներկայացվեցաւ Ֆինանսների մինիստրի առաջարկութիւնը. մի բանի հիմնել, որպէս զի միջին չափից պակաս բաժնի ստացող գիւղացիները հողեր գնելու ժամանակ կրեդիտ ունենան: Ծուովը ընտանեկան (?) բոլոր գործերը, որոնք վճարվում էին վարչական ձևով, պետական պոլիցիայի բաժնի մէջ, կը յանձնվեն խնդիրների մասնաժողովին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 դեկտեմբերի: Պետական բանկի 50% տոմսովը առաջին շրջանի արժէ 93 ռ. 25 կ., երկրորդ 90 ռ. 75 կ., երրորդ 91 ռ., չորրորդ 90 ռ. 62 կ., ներքին 50% առաջին փոխառութեան տոմսովը արժէ 224 ռ. 62 կ., երկրորդ 216 ռ. 75 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսովը արժէ 90 ռ. 12 կ., երկրորդ 90 ռ. 25 կ., երրորդ 90 ռ. 25 կ., օսկի 7 ռ. 82 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ 150 կոպէկ վրա արժէ 25,31 պէնս, ռուսաց 100 ռ. Համբուրգի վրա արժէ 216 մարկ, Փարիզի վրա 266 ֆրանկ 75 սանտիմ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԵՐՈՒՆԻ

միայն լուծիւն եմ պահանջում: Այն խօսքերը, որոցմով աշխատում էիք յուսանատացնել ինձ, թէ ես յաղորդեցաւ ձեզ,—կարող եմ աւելի հեշտութեամբ յուսանատացնել իմ գորապետներին: Նրանց մօտ ոչինչ մի խօսեցէք:

Նա դուրս եկաւ սենեակից: Վշտացած վէլիբը լուռ մտախոնկեան մէջ հետեւում էր նրան: Ամբողջ բակում մի խումբ ծառաներ, վառած ջահերը ձեռներին բռնած, սպասում էին նրան: Երբ տեսան իրանց տիրոջ յայտնվելը, կարգով շարվեցան նրա առջև, լուսաւորեցին նրա ուղին: Խանը դիմեց դէպի մեծ դահլիճը, ուր այդ միջոցին հաւաքված էին նրա գորապետները և նշանաւոր պաշտօնականները: Բոլորը ընդունեցին նրան ընդհանուր երկրպագութեամբ: Նա նստեց իր պատշաճաւոր տեղը, մնացածները ոտքի վրա կանգնած, լուծեցան սպասում էին լսել նրա հրամանը: Նա հանդիսաւոր կերպով սկսեց խօսել, թէ ինչ եղբայրութիւնների հասցրեց իր և վէլիբի հետ ունեցած համաձայն խորհուրդը: Եւ սկսեց հրահանգներ տալ, ի հարկէ, բոլորովին հակառակ վէլիբի կարծիքին: Իր փոքրիկ ճառը նա վերջացրեց այդ խօսքերով.

—Առաւօտեան նամազը կատարելուց յետոյ, մենք կը սկսենք կռիւլ դրանով, որ այդ բերդում գտնված բոլոր հայ բնակիչների զուկները կը դնենք մեր թշնամիների մէջ և կարձակենք դէպի թշնամու բանակը...

Բոլորը ուրախութեամբ ընդունեցին խանի հրամանը, և մինչև գետին երկրպագելով, սկսեցին օրհնել նրա կեանքը:

Վէլիբը լուռ կացաւ. ոչինչ չը խօսեց: (Եւ շարունակվի)